

trip

[DeSleutel]
MENSEN KANSEN GROEIEN

Over deze lesmap

TRIP is een educatief toneel dat werd ontwikkeld door het productiehuis O'Kontreir.

O'Kontreir wil tegendraads theater maken voor jongeren over maatschappelijk relevante thema's. Nadenken rond en een mening vormen over cannabisgebruik is een van de doelstellingen van deze voorstelling. Alle info over dit productiehuis vindt je op www.okontreir.be.

In deze lesmap vind je, beste leerkracht, lessuggesties om na het zien van de voorstelling TRIP, dieper in te gaan op de problematiek rond cannabisgebruik.

Joke De Kimpe, Johan Van de Walle en Yannick Weyts van het team preventie van De Sleutel stelden deze verwerkingsbundel samen.

O'Kontreir

O'Kontreir wil met hun voorstellingen iedereen aanmoedigen om kritisch te denken en zich een eigen mening te vormen.

O'Kontreir is in alle opzichten een theatergezelschap. De focus ligt dan ook op de inhoudelijke en artistieke kwaliteit van de voorstellingen. Daarbij gaan ze steeds op zoek naar nieuwe vormen, onverwachte invalshoeken en creatieve manieren om het publiek écht aan te spreken en te betrekken. Ondanks de ernst van de onderwerpen, is humor het favoriete middel om dit te bereiken.

O'Kontreir wil gelaagd theater maken dat voor iedereen toegankelijk is. De voorstellingen richten zich tot jongeren met zeer diverse achtergronden. Of je nu wekelijks in het theater zit of er voor het eerst mee kennis maakt: O'Kontreir wil er steeds in slagen om jouw taal te spreken.

O'Kontreir brengt het theater naar de jongeren en niet de jongeren naar het theater. Ondanks het feit dat ze geen subsidies krijgen, streven ze naar een zo laag mogelijke kostprijs. Daarnaast kiezen ze voor eenvoudige ensceneringen die op zeer diverse locaties tot hun recht komen. Om dit waar te maken investeert O'Kontreir volop in de kracht van de teksten en de kwaliteit van de acteurs.

O'Kontreir zoekt voor elke voorstelling naar samenwerkingsverbanden met non-profitorganisaties die rond het thema actief zijn. Op die manier slagen ze erin om onderwerpen in de diepte te doorgronden zodat de voorstellingen nooit aan de oppervlakte blijven hangen. Zo werkt ieder vanuit zijn eigen kracht mee aan een artistiek én educatief project dat echt impact heeft.

Het verhaal

Het heeft geen zin om het te ontkennen: drugs gebruiken is gewoon leuk. Jij bent toch niet zoals de anderen, jij loopt niet mee in het rijtje, jij laat je hoofd niet leegvreten door de norm-aal.

Langzaam maar zeker ontdek je de andere kant van het verhaal. Vrienden die verdwijnen, een relatie die stukloopt, emoties die op hol slaan en plots is elke dag niet meer dan een streepje op een betonnen celmuur...

TRIP neemt je mee in het hoofd van een druggebruiker. Laat je je verleiden door zijn pleidooi? Wij praten een uur. Maar jij hebt het laatste woord. Schuldig of onschuldig: dat is de vraag.

Inhoudsopgave

Productinformatie	3
Les 1 A-Z Brein-Storm	8
Les 2 Zoek iemand die.....	9
Les 3 TRIP nabespreken	11
Les 4 Streetwise.....	16
Les 5 Cannabis: The Evil Weed.....	23
Les 6 Legaliseer cannabis!	31
Les 7 Messages	34
Les 8 Creatieve verwerking TRIP	37
Les 9 Een toneelstuk verwerken met posters.....	43
Les 10 Een videoboodschap maken.....	46

Productinformatie

De voornaamste drug die in het toneel ter sprake komt is cannabis. Wens je meer informatie over cannabis dan kan je heel degelijke en betrouwbare informatie vinden op de volgende websites.

De website van De Sleutel:

<http://www.desleutel.be/verslaving/informatieoverdrugs/productenmatrix/productmatrix/list/list>

De website van de VAD

<http://www.vad.be/alcohol-en-andere-drugs/info-drugs/productinfodossiers/cannabis.aspx>

De website van Jellinek

<http://www.jellinek.nl/informatie-over-alcohol-drugs/cannabis/>

Oproep

Alle reacties op het toneelstuk en de verwerkingslessen zijn welkom. Stuur een mailtje met je opmerkingen naar preventie@desleutel.be of naar mattias@okontreir.be.

Verantwoording

De verwerkingslessen in deze bundel zijn gebaseerd op de criteria van het EMCDDA¹ (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction). Deze activiteiten trainen persoonlijke en sociale vaardigheden. De lessen behandelen het begrip normative belief en verdiepen de objectieve kennis over alcohol en cannabis.

Deze lessen steunen op de inzichten uit het document Skills for health van de WHO². We verwijzen naar dit document omdat we voor elke les aangeven welke sociale vaardigheden getraind worden. Daarnaast houden we ook rekening met de aanbevelingen voor de uitwerking van interactieve werkvormen.

Voor scholen voegden we bij elke les de vakoverschrijdende eindtermen toe. We maken daarin een onderscheid tussen de eindtermen van de gemeenschappelijke stam en van de context. Het spreekt vanzelf dat we vooral doelstelling 8 uit de eerste context aanhalen. *De leerlingen schatten de risico's en gevolgen in bij het gebruik van genotsmiddelen en medicijnen en reageren assertief in aanbodsituaties*³. Omdat de leerlingen via een toneel in contact komen met de drugproblematiek kan de 6de doelstelling uit de 7de context ook gebruikt worden: *de leerlingen gaan actief om met de cultuur en kunst die hen omringen*.

Samenwerken met De Sleutel

De lessen uit deze lesmap komen voor het grootste deel uit het lessenpakket 'Unplugged voor de 2de graad van het secundair onderwijs' dat werd ontwikkeld door De Sleutel. We hebben deze lessen⁴ herwerkt zodat de activiteiten nauw aansluiten bij de specifieke inhoud en thema's van TRIP. De lessen vormen samen met de voorstelling een mooi geheel.

Wens je voor het verwerken van TRIP een beroep te doen op De Sleutel, dat kan. Samen met leerkrachten bereiden we in een training van drie uur een 'Unplugged projectdag' voor! Tijdens de projectdag kunnen we een interactieve workshop voor de leerlingen op ons nemen. Voor alle info kan je terecht bij preventie@desleutel.be of bel naar 09-231 57 48.

¹ Nieuwsbrief Drugs in Beeld, EMCDDA, drugpreventie op scholen in de EU, sept-okt 2002

² Skills for health, skills-based health education including life skills: an important component of a Child-Friendly/Health-Promoting School, WHO, 2003

³ VOET@2010, Nieuwe vakoverschrijdende eindtermen voor het secundair onderwijs, Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming

⁴ UNPLUGGED, handleiding 2de graad, De Sleutel Uitgeverij die Keure

Kort samengevat bestaat zo'n projectdag uit vijf grote delen:

1. Voorbereidende training voor de leerkrachten
2. Het toneel TRIP
3. Interactieve activiteiten gegeven door de leerkrachten
4. Interactieve workshop gegeven door een medewerker van De Sleutel
5. Een evaluatie

Verder biedt De Sleutel trainingsdagen aan voor leerkrachten. Tijdens deze dag krijg je heel wat tips om interactief met je klas te werken binnen een veilig klimaat. Meer info en data vind je via www.desleutel.be.

Hoe zijn de lessen opgebouwd

- **'Over de les eerst dit'** Hier geven we een inleiding van het thema. Vaak maken we een verwijzing naar de actualiteit of naar het toneelstuk.
- **'Goed om weten'** Een aandachtspunt of een tip voor de les.
- **'VOET'** We verwijzen naar één of meerdere eindtermen uit de gemeenschappelijke stam en/of doelen uit één van de zeven contexten
- **'Lifeskills'** Hier steunen we op de inzichten van het document Skills for health van de WHO. We refereren naar een of meerdere vaardigheden uit één van de volgende domeinen: persoonlijke vaardigheden, interpersoonlijke vaardigheden of cognitieve vaardigheden.
- **'Lesdoelstellingen'** Hier formuleren we concrete doelstellingen wat de leerlingen na de les moeten kennen, weten, inzien, toepassen of kunnen integreren.
- **'Je hebt nodig'** We beschrijven kort wat je voor deze les aan didactisch materiaal en ruimte nodig hebt. Vaak verwijzen we naar bijlagen. Dit zijn meestal leerlingenblaadjes maar ook soms presentaties of filmpjes die je als leerkracht kunt tonen.
- **'Lesverloop met opeenvolgende activiteiten'** Het is niet altijd noodzakelijk om alle activiteiten te geven. Weeg tijdens je voorbereiding af welke activiteiten het best bij je leerlingen passen. Maak zelf een inschatting van de duur van de activiteiten.

Lijst van de bijlagen

Deze bijlagen bevatten documenten voor leerlingen, leerkrachten, presentaties en korte filmfragmenten. Ze zijn noodzakelijk om de lessen te kunnen geven. Indien je niet over deze bijlagen beschikt, vraag deze dan op bij Yannick Weyts, preventie@desleutel.be. Zij zal de bijlagen via 'wetransfer' doormailen.

- Bijlage TRIP 1: *leerlingendocument* 'A-Z Brein-Storm'
- Bijlage TRIP 2: *leerlingendocument* 'Zoek iemand die'
- Bijlage TRIP 3: *leerlingendocument* 'Aanvulzinnen bij TRIP'
- Bijlage TRIP 4: *leerkrachtendocument* 'Presentatie met stellingen'
- Bijlage TRIP 5: *leerlingendocument* 'Streetwise'
- Bijlage TRIP 6: *leerlingendocument* 'Verwerking van de presentatie over cannabis'
- Bijlage TRIP 7: *reportage uit Terzake* 'Cannabis, wat de tiener erover moet weten' (20 min. 47 sec.)
- Bijlage TRIP 8: *leerlingendocument* 'Verwerkingsvragen bij de reportage Cannabis, wat de tiener erover moet weten'
- Bijlage TRIP 9: *leerkrachtendocument* 'Vragenbank bij de reportage 'Cannabis, wat de tiener erover moet weten'
- Bijlage TRIP 10: *leerkrachtendocument* 'Poster Drugs. Waar wacht je op om er met hem over te praten'
- Bijlage TRIP 11: *reportage uit Tijdgenoten* 'Simon Vinkenoog, Wat was de vraag' (1 min. 20 sec.)
- Bijlage TRIP 12: *leerkrachtendocument* 'Presentatie van de vierhoeken oefening over cannabis'
- Bijlage TRIP 13: *leerkrachtendocument* 'Vragen voor mix & ruil'
- Bijlage TRIP 14: *leerkrachtendocument* 'Het standpunt van De Sleutel over cannabis'
- Bijlage TRIP 15: *leerlingendocument* 'Professor Tytgat toxicoloog, debatfiche'
- Bijlage TRIP 16: *leerlingendocument* 'Stijn, een recreatief gebruiker van cannabis, debatfiche'
- Bijlage TRIP 17: *leerlingendocument* 'Marion, een moedige moeder, debatfiche'
- Bijlage TRIP 18: *leerlingendocument* 'Koen, directeur De Sleutel, debatfiche'
- Bijlage TRIP 19: *leerlingendocument* 'naamkaartjes voor de deelnemers'
- Bijlage TRIP 20: *reportage uit De Wereld draait door* 'Cannabis is een plant, geen drug'
- Bijlage TRIP 21: *leerlingendocument* '13 icoontjes'
- Bijlage TRIP 22: *leerkrachtendocument* 'Uit te beelden woorden'
- Bijlage TRIP 23: *leerlingendocument* 'Wat zit er na vandaag in mijn hoofd'
- Bijlage TRIP 24: *leerlingendocument* 'Tekstfragment NORMAAL'
- Bijlage TRIP 25: *leerlingendocument* 'Tekstfragment AFKOMST'

Bijlage TRIP 26: *leerlingenmateriaal* 'Tekstfragment PLANTJE'

Bijlage TRIP 27: *leerlingenmateriaal* 'Tekstfragment STOPPEN'

Les 1 A-Z Brein-Storm

Over de les eerst dit

Bij het begin van een projectdag is het goed om naar de startkennis van de leerlingen te peilen. Een niet bedreigende manier om dit te doen is gebruik maken van de didactische structuur A-Z Brein-Storm. Deze structuur appelleert de leerlingen op interactieve samenwerking.

Goed om weten

Deze structuur komt uit de methodieken van Coöperatieve Leerstrategieën van Spencer Kagen. Het is een structuur die je voor verschillende thema's kan inzetten.

VOET

Uit de gemeenschappelijke stam - de leerlingen

- 1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in praktijk
- 18 gedragen zich respectvol

Lifeskills

- Interpersoonlijke vaardigheden
 - 1) interpersoonlijke communicatie
 - (non)verbale communicatie
 - 3) samenwerking en teamwerk
 - respect voor de inbreng en de stijl van de ander
 - 4) onderhandelen en weigeren
 - assertiviteit
- Cognitieve vaardigheden
 - 1) beslissingen nemen en problemen oplossen:
 - informatie verzameling

Lesdoelstellingen

De leerlingen...

- maken associaties bij de begrippen alcohol, drugs, verslaving
- leren hun beurt afwachten
- proberen elkaar te ondersteunen

Je hebt nodig

- Bijlage TRIP 1: *leerlingendocument 'A-Z Brein-Storm'*

Lesverloop

Activiteit 1

Laat de leerlingen per twee (drie of vier) werken. Geef de volgende opdracht: "Welke woorden komen bij je op als je terugdenkt aan het toneel, aan alcohol en drugs? Om de beurt zeg je een woord en iedereen van je groep schrijft het woord op. Zoek zo vlug mogelijk bij alle letters één woord. Let op: je hoeft niet alfabetisch te werken! Je krijgt één woord cadeau: als je veel alcohol drinkt, word je... ja juist 'zat'"

Loop rond in de klas en bewaak dat de leerlingen voldoende tijd krijgen om een 20-tal woorden te verzamelen.

Activiteit 2

Als de afgesproken tijd verstreken is, geef je de volgende opdracht: Ga met je groep op zoek naar een woord dat jullie gevonden hebben en waarvan je vermoedt dat geen enkel andere groep het woord gevonden heeft. Laat elke groep zijn gekozen woord voorlezen en verklaren. Ga telkens na of die groep inderdaad de enige was die het woord had gevonden. Feliciteer de groepen die winnen.

Activiteit 3

Elke groep mag om de beurt een woord zeggen. Begin met de A en ga zo tot aan de Z. Telkens mag iemand uit de groep de link met alcohol en drugs verwoorden. Ondertussen vullen de leerlingen de leemtes in.

Les 2 Zoek iemand die...

Over de les eerst dit

De leerlingen lopen door het lokaal en zoeken iemand die beantwoordt aan één van de gevraagde beschrijvingen. Indien hij daaraan beantwoordt, noteert hij zijn naam. Alle leerlingen zijn op zoek naar vijf verschillende medeleerlingen die beantwoorden aan de gevraagde beschrijvingen.

Goed om weten

Deze coöperatieve leerstrategie vind je ook terug in boekjes van energizers. Daar staat het onder de naam BINGO.

VOET

Uit de gemeenschappelijke stam – de leerlingen

- 1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in praktijk
- 18 gedragen zich respectvol

Lifeskills

- Interpersoonlijke vaardigheden
 - 1) interpersoonlijke communicatie
 - (non)verbale communicatie
 - 3) samenwerking en teamwerk
 - respect voor de inbreng en de stijl van de ander
 - 4) onderhandelen en weigeren
 - assertiviteit

Lesdoelstellingen

De leerlingen...

- leren bepaalde eigenschappen van elkaar kennen
- delen eigenschappen en kenmerken van zichzelf mee aan anderen
- beleven plezier aan het spel

Je hebt nodig

- Een klaslokaal met ruimte tussen de banken
- Bijlage TRIP 2: *leerlingendocument 'Zoek iemand die'*

Lesverloop

Activiteit 1: Uitleg van het spel

1. Nadat de leerlingen hun blad hebben ontvangen zoeken ze zo vlug als mogelijk een lijntje, kolom of diagonaal van uitdrukkingen waarvan ze denken dat ze namen van medeleerlingen kunnen vinden om bij die uitdrukkingen te schrijven.
2. De leerlingen lopen door het lokaal en houden hun hand in de lucht tot ze een partner hebben gevonden. Ze vormen een duo.
3. Leerling A stelt een vraag aan leerling B. Bv. 'Ben jij een boek aan het lezen?' Indien leerling B daar 'ja' kan op antwoorden, schrijft leerling B zijn naam op het blad van leerling A. Leerling A heeft zo al 1 handtekening van de vijf!
4. Indien leerling B 'nee' zegt, mag leerling A geen nieuwe vraag meer stellen.
5. Daarna stelt leerling B een vraag aan leerling A...

6. De duo's zeggen dank je wel tegen elkaar en gaan uit elkaar op zoek naar een nieuwe partner.
7. Wie het eerst 5 (verschillende) namen op een rij of kolom heeft, is gewonnen. Hij roept zo luid hij kan: BINGO.
8. De leerkracht houdt de groep goed in het oog om te zien wie als eerste klaar is!
9. Je kan spelen voor de 1ste, 2de en 3de plaats.
10. Daarna gaat iedereen naar zijn plaats en lezen de winnaars nog eens de uitdrukkingen voor met daarbij de namen.

Leuke variatie: Je kan natuurlijk ook gedurende een afgesproken tijd spelen en daarna tellen hoeveel verschillende namen er op ieders blad staan. De leerling met het meeste aantal verschillende namen, is gewonnen.

Activiteit 2: Nabespreken van de oefening

1. Wie won? Eventjes nakijken of de winnaar eerlijk speelde.
2. Hoe verliep de oefening? Hoe kwam het dat je het spel won?
3. Wat wil je nog kwijt?

Les 3 TRIP nabespreken

Over de les eerst dit

Leerlingen worden door het spel van de acteur meegevoerd in een emotioneel verhaal. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen na de toneelvoorstelling open staan voor een discussie over het thema. Dat is juist ook de meerwaarde van het werken met een toneelstuk.

Goed om weten

We stellen in deze les drie activiteiten voor. Het is niet de bedoeling om al deze activiteiten te geven. Oordeel zelf maar welke activiteit het best aansluit bij de leerlingen.

VOET

Uit de gemeenschappelijke stam - de leerlingen

- 1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in praktijk
- 11 kunnen gegevens, handelwijzen en redeneringen ter discussie stellen aan de hand van relevante criteria
- 13 kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken

18 gedragen zich respectvol

Uit context 1 – de leerlingen

8 schatten de risico's en gevolgen in bij het gebruik van genotsmiddelen en medicijnen en reageren assertief in aanbodsituaties

Uit context 7 – de leerlingen

6 gaan actief om met de cultuur en kunst die hen omringen

Lifeskills

- Persoonlijke vaardigheden
 - 3) opbouwen van een positief zelfbeeld
 - opbouwen van eigenwaarde en zelfvertrouwen
- Interpersoonlijke vaardigheden
 - 1) interpersoonlijke communicatie
 - (non)verbale communicatie
 - actief luisteren
 - gevoelens uitdrukken, feedback geven en krijgen
 - 3) samenwerking en teamwerk
 - respect voor de inbreng en de stijl van de ander
 - 4) onderhandelen en weigeren
 - assertiviteit
 - 5) belangenbehartiging
 - beïnvloeding en overreding
- Cognitieve vaardigheden
 - 1) beslissingen nemen en problemen oplossen
 - mogelijke gevolgen inschatten voor zichzelf en de ander
 - 2) kritisch denken
 - analyseren van peer en media-Invloed

Lesdoelstellingen

De leerlingen...

- horen de mening van anderen over het toneelstuk
- denken na over het verband tussen het toneelstuk en hun eigen leefwereld
- vormen hun eigen mening over een paar cruciale vraagstukken rond druggebruik

Je hebt nodig

- Bijlage TRIP 3: *leerlingendocument* 'Aanvulzinnen bij TRIP'
- Bijlage TRIP 4: *leerkrachtendocument* 'Presentatie met stellingen'

Lesverloop

Activiteit 1: Individuele verwerking

Geef de leerlingen tijd om individueel de zinnen aan te vullen. Weinig tijd? Dan vullen ze vier van de zinnen aan. Nadien vergelijken ze in koppels of kleine groepjes hun resultaten. Als je ziet dat een aantal groepjes uitgepraat raakt, geef dan de volgende opdracht bij: omcirkel in overleg één aanvulling die je in de grote groep verder wil toelichten. Spreek af hoe je dat gaat presenteren. Gebruik voor deze oefening Bijlage TRIP 3: *leerlingendocument 'Aanvulzinnen bij TRIP'*

- Voor mij is het hoofdpersonage schuldig/onschuldig omdat...
- In welk personage herken je jezelf het meest? (hoofdpersonage Laura, Johan, Lorenzo)
- Ik vind dit toneelstuk grappig/herkenbaar/pijnlijk/belerend omdat...
- Ik heb begrip voor het hoofdpersonage omdat...
- Ik had niet verwacht dat...
- Wat ik anders zou doen als ik het hoofdpersonage zou zijn is...
- Wat ik anders zou doen als ik Laura zou zijn is...
- Wat ik aan het hoofdpersonage nog wil zeggen is...
- Wat blijft je het meest bij na dat toneel?
- Welk gevoel heb je na het zien van het toneel?
- Wat zou je doen mocht de hoofdrolspeler je broer zijn?
- Welke karaktertrek past het best bij de hoofdrolspeler?
- Met welk beeld dat de hoofdrolspeler gebruikt, ga je akkoord?
- Wat vind je charmant aan de hoofdrolspeler?
- Wat ergert je aan de hoofdrolspeler?
- Waar kun je de hoofdrolspeler in bijtreden?
- Waar ben je het niet mee eens met de hoofdrolspeler?
- Op welke manier komt het decor overeen met de inhoud van het stuk?
- Vertel een grapje uit het toneelstuk?
- Wat is jouw mening over experimenteren met drugs?

Activiteit 2 – Binnen/Buiten Kring

Indien je op korte tijd veel interactie wenst, kun je de didactische structuur Binnen/Buiten Kring gebruiken om de antwoorden van activiteit 1 te bespreken. Dan laat je het bespreken in koppels natuurlijk vallen.

- 1 Deel het aantal leerlingen in twee gelijke groepen. De eerste helft gaat in een kring staan, met het gezicht naar buiten gericht.
- 2 De overgebleven leerlingen gaan op zoek naar een partner en gaan tegenover hen staan (de groep is nu opgesteld in twee concentrische kringen). Alle leerlingen hebben hun vragen van bijlage 2 bij zich.
- 3 De leerlingen in de binnenste kring stellen de leerlingen in de buitenste kring één van de vragen (of lezen een van de aanvulzinnen voor) van bijlage 2. De buitenste kring geeft antwoord. De leerlingen van de binnenste kring kunnen nog even commentaar geven op het antwoord. Hij/zij kan zijn/haar collega ook prijzen om het mooie antwoord.
- 4 De partners wisselen van rol. De leerlingen in de buitenste kring stellen nu een vraag, luisteren naar het antwoord en geven commentaar op het antwoord.
- 5 Aangezien er een hele reeks vragen zijn, kunnen de leerlingen nog even doorgaan.
- 6 Na enige tijd geef je het signaal om te stoppen, vraag je stilte en geef je de opdracht aan de leerlingen van de buitenste kring om twee plaatsen door te schuiven. Vooraleer ze doorschuiven, vraag je aan de leerlingen om kort afscheid te nemen van elkaar.
- 7 Herhaling punten 3 – 4 – 5 – 6. Je kan de leerlingen vragen twee à drie maal door te schuiven.

Activiteit 3: Verwerking in een gesprekskring

Laat de leerlingen van gedachten wisselen over onderstaande vragen. Begin met één vraag en stel de bijvragen alleen maar als je aanvoelt dat de leerlingen ze nodig hebben. Ruimte voor uitwisseling van gedachten is belangrijker dan het afwerken van het lijstje. (*vriend en vriendin worden hier door elkaar gebruikt, maar we bedoelen telkens beide*)

Eigen leefwereld

- Welke scène vond jij het meest herkenbaar? Wat vond je in die scène terug uit je eigen leefwereld? Wat was er anders dan wat je zelf meemaakte?
- Welke scène vond je het minst herkenbaar? Waarom?
- Is er een scène waarbij je dacht: hé, zo heb ik het nog nooit bekeken? Welke? Waarom?

Hoofdpersonage

- Vanaf welk moment gaat het hoofdpersonage volgens jou te ver in zijn druggebruik? Waarom? Hoe komt dat denk je? Kan je daar begrip voor opbrengen? Hoe zou jij reageren als je in zijn plaats zou zijn op dat moment?
- Wat herken je van jezelf in het hoofdpersonage?

Laura

- Hoe zou het verhaal volgens jou verlopen zijn als Laura het niet uitgemaakt zou hebben? Zou ze mee de dieperik in gegaan zijn? Of zou alles net goed gekomen zijn?
- Wat herken je van jezelf in Laura?

Citaten

Wat betekenen volgens jou volgende citaten? Hebben ze iets met drugs te maken? En zo ja: wat dan?

- Ik laat mijn kop niet leegvreten door de norm-aal.
- 't Is allemaal een kwestie van perceptie.
- Ik ben dat ambetant druppeltje dat de verkeerde kant uit stroomt.
- Mijn leven is een bouw pakket van den Ikea, en er ontbreekt een vijs.

Algemeen

- Probeer het toneelstuk eens samen te vatten voor je zus of broer van 9 jaar.
- Wat heeft dit toneelstuk met jou zelf te maken?
- Wat zal je van deze voorstelling het langst bijblijven?

Activiteit 4: Werkvormen voor een discussiespel

Kaartjes

Toon Bijlage TRIP 4: *leerkrachtendocument* 'Presentatie met stellingen'

Maak enveloppes met telkens 5 kleurblaadjes (donkergroen, groen, wit, oranje, rood). Toon telkens een stelling en vraag aan de leerlingen om even na te denken over deze stelling. Ga je daar volmondig mee akkoord (donkergroen), ga je er mee akkoord, maar er valt nog wel een nuance aan te brengen (groen) heb je geen mening (wit), ga je er volledig niet mee akkoord (donkerrood) of ga je niet akkoord maar kun je wel een nuance aanbrengen (oranje). Het is pas op jouw teken dat de leerlingen hun blaadje mogen nemen en in de lucht steken. Vraag steekproefsgewijze verantwoording voor hun antwoord. Neem bij voorkeur enkele tegenstellingen zodat de leerlingen op de stellingen verschillende argumenten horen.

Zones

Een tweede mogelijkheid geeft wat meer beweging. Verdeel de klas in twee zones die je aanduidt met een bordje 'akkoord' en 'niet akkoord'. In het midden kun je een bordje leggen 'ik weet het niet'. In deze werkvorm moet de leerling echt op zijn of haar positie af stappen. Vraag naar de reden van hun keuze terwijl ze op hun positie staan. Bij een nieuwe stelling laat je de leerlingen eerst weer naar een centrale plaats komen, anders blijven ze te gemakkelijk bij hetzelfde antwoord...

Argumentatie

Tot slot kun je er ook een argumentatie-oefening van maken als je de akkoord en niet akkoord posities op stoelen tegenover elkaar laat zitten. Dat heeft maar zin als je veel tijd laat om de keuze te maken en de groepen hun argumenten laat voorbereiden. Ze kunnen een woordvoerder aanduiden.

Je pappenheimers kennende, kom je natuurlijk ook op andere stellingen die de tongen los kunnen krijgen. Let er dan op dat er in de stelling maar één standpunt zit. Je kunt de stellingen tonen, gebruik daarvoor Bijlage TRIP 4: *leerkrachtendocument* 'Presentatie met stellingen'

Stellingen

- Het hoofdpersonage is typisch iemand die zijn verantwoordelijkheid niet wil zien.
- Het grootste probleem van het hoofdpersonage is dat hij drugs gebruikt.
- Zolang niemand anders er last van heeft, moet het hoofdpersonage maar doen waar hij zin in heeft.
- Laura had al veel vroeger moeten weggaan.
- Laura is gevlucht terwijl ze het hoofdpersonage had kunnen helpen. Ze heeft hem in de steek gelaten.
- Laura is mee verantwoordelijk: zij heeft hem er mee toe aangezet om drugs te gebruiken.
- Door drugs te gebruiken toon je dat je anders bent.
- Drugs gebruiken is niet zo erg, zolang je het maar onder controle hebt.
- Wie drugs gebruikt heeft geen karakter.
- In het toneelstuk kwam een ernstig maatschappelijk probleem aan het licht.
- Experimenteren met drugs is gewoon dikke fun.

Les 4 Streetwise

Over de les eerst dit

In de film ziet het er cool uit: gevaren trotseren, het uiterste proberen, op de rand balanceren, snel in druk verkeer bewegen. Maar in het echt moeten je leerlingen risico's van te voren inschatten. Zo is het met het leven op straat, maar ook met het omgaan met drank en andere drugs. En dat moet vaak razendsnel gebeuren.
Streetwise: Engels voor straatslim.

Goed om weten

Als je een training volgt van Unplugged, doe je zeker deze oefening met collega's. Je krijgt van de trainer alle informatie om deze activiteit goed te begeleiden. Indien dit niet het geval is, zal je deze oefening goed moeten doorlezen vooraleer je ze kan geven in de praktijk. Vooral activiteit 3, de klassikale bespreking, vraagt achtergrondinformatie om de mythes die bij leerlingen leven, te doorbreken. Kijk op de website van De Sleutel om te zien wanneer er trainingen worden gegeven.

VOET

Uit de gemeenschappelijke stam - de leerlingen

- 1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in de praktijk
- 5 houden rekening met de situatie, opvattingen en emoties van anderen
- 10 engageren zich spontaan
- 11 kunnen gegevens, handelwijzen en redeneringen ter discussie stellen aan de hand van relevante criteria
- 12 zijn bekwaam om alternatieven af te wegen en een bewuste keuze te maken
- 13 kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken
- 17 toetsen de eigen mening over maatschappelijke gebeurtenissen en trends aan verschillende standpunten

Uit context 1 - de leerlingen

- 8 schatten de risico's en gevolgen in bij het gebruik van genotsmiddelen en medicijnen en reageren assertief in aanbodzijde

Lifeskills

- Persoonlijke vaardigheden
 - 3) opbouwen van een positief zelfbeeld
 - opbouwen van eigenwaarde, zelfvertrouwen
 - eigen doelen stellen
- Interpersoonlijke vaardigheden
 - 1) interpersoonlijke communicatie
 - (non)verbale communicatie
 - actief luisteren
 - gevoelens uitdrukken, feedback geven en krijgen
 - 2) empathie
 - vermogen om te luisteren, begrip hebben voor noden en omstandigheden van anderen en dat begrip uitdrukken
 - 3) samenwerking en teamwerk
 - respect voor de inbreng en de stijl van de ander
 - inschatten van de eigen mogelijkheden en inbreng in de groep
 - 4) onderhandelen en weigeren
 - onderhandelings- en conflictmanagement
 - assertiviteit
 - 5) belangenbehartiging
 - beïnvloeding en overreding
- Cognitieve vaardigheden

- 1) beslissingen nemen en problemen oplossen
 - informatieverzameling
 - mogelijke gevolgen inschatten voor zichzelf en de ander
 - alternatieve oplossingen vinden
 - analyseren van de invloed van waarden en attitudes op motivatie
- 2) kritisch denken
 - analyseren van attitudes, waarden, sociale normen en overtuigingen en de factoren die hen beïnvloeden

Lesdoelstellingen

De leerlingen...

- denken na over hoe ze zelf gevaren inschatten
- oefenen het discussiëren over meningsverschillen over drugs
- leren onderscheid te maken tussen risicofactoren van verschillende vormen van druggebruik

Je hebt nodig

- Bijlage TRIP 5: *leerlingendocument 'Streetwise'* of Unplugged leerlingenboekje 2de graad p. 11
- Een scorelijst (op het bord tekenen)

Lesverloop

Activiteit 1: Individuele beoordeling

Laat de leerlingen de beschrijving van de zes personen doorlezen en rangschikken volgens gevaarlijk gedrag. Lees zelf de zes situaties voor als de leerlingen niet zo vaardig zijn in het lezen. De leerling geeft elke persoon een cijfer tussen 1 (minst gevaarlijk) en 6 (meest gevaarlijk). Ze dienen individueel te werken én alle cijfers één keer te gebruiken. Ze noteren hun persoonlijke score in de eerste kolom bij 'mijn keuze'.

Soms komt de vraag: 'Risico op wat?' Het gaat hier niet enkel over het risico op verslaving. Er komen nog andere risico's aan bod. De leerlingen moeten allerhande korte- en langetermijnrisko's afwegen.

Dat maakt de oefening zeker niet eenvoudig.

Activiteit 2: Vergelijken van de antwoorden in duo's

De leerlingen bespreken nu hun antwoorden per twee. Ze vergelijken hun antwoorden en verwoorden hun argumenten. Ook als ze dezelfde score hebben, geven ze hun argumentatie. Daag nu de duo's uit om tot een gemeenschappelijk antwoord te komen. Er zal dus moeten worden geargumenteed en overtuigd. Als

beide personen het eens zijn, noteren ze de antwoorden in het leerlingenboekje in de kolom 'na overleg met mijn klasgeno(o)t(en)' en nadien ook op het bord. Je geeft elk duo een letter. De duo's noteren hun antwoorden bij hun letter.

	A	B	C	D	E	F	...
Thomas							
Julie							
Simon							
Charlotte							
Jens							
Milan							

Activiteit 3: Klassikale bespreking – het ontkrachten van mythes

Start, nu alle antwoorden op het bord staan, met een klasgesprek. Overloop elke casus afzonderlijk. Zijn de scores gelijklopend of net heel verschillend? Waarom heeft het ene duo een hoge en het andere een lage score? Wat waren de argumenten? Hoe meer verschillend de scores, hoe levendiger de discussie. Liggen de antwoorden dicht bij elkaar, dan is het ook belangrijk om de argumenten te beluisteren. Geef zelf argumenten die uit de andere hoek kunnen komen.

Hou tijdens de bespreking onderstaande informatie achter de hand. Het zijn beoordelingsfactoren van gevaarlijk gedrag. Achtergrond voor de discussie.

Tijdens deze oefening is het belangrijk om mythes te ontkrachten. Vaak geven leerlingen die aan als argument. Bv. cannabis is een natuurlijk product en kan dus geen kwaad. Of iedereen is wel eens zat en dat is niet erg.

Thomas

- Argumenten voor lage score
 - Van tabak roken ga je niet flippen
 - Doet inspanning om zijn gebruik in de hand te houden
 - Het escaleert niet
- Argumenten voor hoge score
 - Roken tast de fysieke gezondheid aan (longproblemen, hart- en vaatziektes...)
 - Gestart op jonge leeftijd en rookt al heel lang
 - Nicotine is een zeer verslavende stof

Julie

- Argumenten voor lage score
 - Eénmalig
 - 'Positieve' reden: iets vieren
 - Samen met vrienden die haar hopelijk zullen helpen als ze dronken is
- Argumenten voor hoge score
 - De jonge leeftijd (15 jaar) – wettelijk moet je 16 (bier en wijn) en 18 jaar (sterke drank) zijn om alcohol te mogen gebruiken

- De hoeveelheid (= binge drinking – meer dan 5 eenheden alcohol per gelegenheid)
- Schadelijk voor de hersenen die nog in ontwikkeling zijn
- Black-out

Simon

- Argumenten voor lage score
 - Met de bus naar huis
 - (voorlopig?) enkel tijdens het uitgaansleven
- Argumenten voor hoge score
 - XTC is een illegaal product, je weet dus niet wat je inneemt. Samenstelling is niet steeds dezelfde.
 - Reden van gebruik: XTC om schuchterheid en schaamte te camoufleren

Charlotte

- Argumenten voor lage score
 - Als het voorgeschreven is door een dokter of psychiater kan je ervan uitgaan dat het goed opgevolgd wordt en dat het gebruik snel zal afgebouwd worden. Maar Valium zal normaal gezien niet worden voorgeschreven op deze leeftijd en bij deze klachten!
- Argumenten voor hoge score
 - Valium is zeer verslavend
 - Het lost je problemen niet op
 - Te jong om dit product te gebruiken
 - Valium bouwt vlug tolerantie op, je hebt na korte tijd meer nodig om hetzelfde effect te hebben.

Jens

- Argumenten voor lage score
 - Leeftijd, alhoewel hij beter zou wachten tot hij 23 jaar is aangezien dan de hersenen volgroeid zijn (uiteraard is niet gebruiken meest aangewezen)
 - Het is als ontspanning, na de schooluren
- Argumenten voor hoge score
 - Cannabis kun je nooit veilig gebruiken, het heeft altijd een gezondheidsrisico: longproblemen, psychose
 - Dagelijks, is dus een gewoonte en kan escaleren naar een verslaving
 - Cannabis tast de motivatie van tieners en adolescenten aan. Regelmatige gebruikers worden passief en ongeïnteresseerd.

Milan

- Argumenten voor lage score
 - Gamen oefent het probleemoplossend denken
 - Goede oog-hand coördinatie
 - Taal en interactie met anderen

- Argumenten voor hoge score
 - Te jonge leeftijd voor zo'n gewelddadig spel
 - Te lang bezig
 - Verslaving
 - Spanningen in het gezin

Beoordelingsfactoren van riskant gedrag

Tijdens de discussie brengen leerlingen verschillende soorten argumenten aan. De ene hecht meer belang aan gezondheid, de andere aan frequentie...

Risico voor je eigen gezondheid en de omgeving

Deze discussie komt meestal aan bod bij de rookgewoonte van Thomas. Zie je dit gedrag als een persoonlijke keuze of zijn er ook gevolgen voor anderen? Uiteraard weten we allemaal de risico's van roken op longen en hart en vaten. En Simon dan die onder invloed van ecstasy 's morgens vroeg op straat loopt? Het te weinig bewegen van Milan kan ook als een gezondheidsrisico geduid worden.

Eenmalig of langdurig gebruik, acuut of lange termijn risico

Bij Julie wordt er vaak gediscussieerd over het feit dat het hier om eenmalig gebruik gaat. Julie heeft zeer acuut gevaar gelopen omdat ze zich van de laatste uren die avond niets meer herinnert. Dat brengt, als je het achteraf (of vanop een afstand) bekijkt, heel wat risico's met zich mee. Haar geval kan tegenover Jens worden gesteld, die regelmatig, elke dag, een joint rookt. Zijn risico ligt meer op de lange termijn.

Kennis over het product en het gebruik ervan

Meestal krijgt het gebruik van hasj en weed een lage score vanuit een gebrek aan kennis. Leerlingen maar ook volwassenen onderschatten de mogelijkheid van psychische en fysische afhankelijkheid. Veel mensen noemen cannabis nog vaak een soft drug, omdat ze veronderstellen dat je er niet verslaafd aan kunt raken. Maar bij 20% van de hulpvragen rond drugs in België gaat het om cannabis. Je kunt wél aan cannabis verslaafd raken. Bij beperkt gebruik veroorzaakt cannabis weinig of geen problemen. Maar beperkt gebruik betekent eigenlijk een korte periode of slechts bij enkele gelegenheden per jaar. Veel jongeren gebruiken cannabis terwijl ze eenzijdige informatie hebben ingewonnen of alleen zijn uitgegaan van veronderstellingen.

Alcohol is een beter gekend product in onze cultuur maar de afhankelijkheid op psychisch en fysisch vlak wordt vaak onderschat. Overmatig gebruik ervan kan tot agressief gedrag leiden. Dat gaat meestal niet om een gevecht, maar om een agressieve manier van discussiëren. Jongeren zijn zich te weinig bewust van de negatieve invloed van alcohol op de hersenen en hun reacties, zelfs bij éénmalig overmatig gebruik.

De beginsituatie van de persoon die drugs gebruikt

In deze les kennen we de personen waar het over gaat maar heel fragmentarisch, terwijl je in de realiteit veel meer informatie hebt. De situatie waarin iemand verkeert, is van invloed op het effect van een bepaald product en zeker op combinaties van verschillende drugs (cannabis en alcohol bijvoorbeeld). Wie zich alleen voelt of onzeker, maar om zich een houding te geven een joint meerookt, wordt daardoor nog meer meegetrokken in zijn negatieve gevoel. In tegenstelling tot een ontspannen gevoel, wat je zou kunnen verwachten. Drugs versterken meestal de aanwezige gevoelens.

De reden van gebruik: ontspanning of vlucht

Je bent 17 jaar en je mag van je ouders op een vrijdagavond na schooltijd nog wat in de stad blijven hangen met vrienden en vriendinnen. Na een uurtje winkelen ga je samen op een terras zitten en je drinkt een Kriek. De alcohol kleurt jouw samenzijn. Als het bij die ene Kriek blijft, is het risico beperkt. Anders is als je alcohol gebruikt om frustraties, emotionele pijn te vergeten of weg te moffelen. In dit geval zal de stap naar problematisch drinken veel kleiner zijn.

Legaal of illegaal aspect

Cannabis en ecstasy zijn voorbeelden van illegale producten. Illegaliteit hangt niet alleen samen met gevangenisstraf. In de praktijk gaat het vaak om heel hoge geldboetes, voor jezelf maar ook voor je ouders, of een strafregister. Alcohol is legaal, maar niet voor iemand onder de zestien jaar, en sterke drank zoals een cocktail of een Bacardi Breezer, is verboden voor alle minderjarigen.

Over drugs, die sinds mensenheugenis al in de illegaliteit en duisternis gemaakt worden, heb je ook geen 'kwaliteitscontrole'. Wat er precies in het pilletje zit dat als ecstasy verkocht wordt, kan je nooit zeker weten. Twee pilletjes, zelfs als ze net dezelfde kleur en vorm hebben, kunnen sterk verschillen qua samenstelling en sterkte.

Illegaliteit brengt ook een 'moreel risico' met zich mee waar veel jongeren (en volwassenen) niet aan denken. Probeer je eens voor te stellen waar het geld dat iemand aan cannabis of cocaïne geeft, naar toe gaat. De stroom van verkoper naar dealer, naar het dealernetwerk, naar de drugmafia tot ver in het buitenland, waar internationale criminele organisaties ervoor zorgen dat boeren niets anders kunnen dan drugplanten verbouwen... ook dat is een stukje van de wereld van drugs.

Het 3M-model

Een denkmodel dat in drugpreventie vaak gebruikt wordt is het 3M-model. Dit model kun je zeker toelichten bij de bespreking van Streetwise. Dit model verklaart de redenen waarom beginnend druggebruik bij de ene uitgroeit naar probleemgebruik en de andere zijn gebruik goed onder controle heeft. Het model is gebaseerd op het idee dat het ontstaan van een drugprobleem niet kan herleid worden tot één simpele oorzaak. Er zijn drie componenten die een rol spelen. Bij elke component kun je beschermende factoren maar ook risicofactoren vinden. De drie componenten zijn de

MENS (de persoon die gebruikt), het MIDDEL (de stof die gebruikt wordt) en het MILIEU (de context waarin gebruikt wordt).

MENS

- Genetische kwetsbaarheid (vb voor alcoholverslaving)
- Leeftijd en ontwikkelingsfase (hoe jonger, hoe meer risico op verslaving)
- Hoe vaardig is de persoon? (weerbaarheid)
- Functie van het gebruik? (reden van gebruik)
- Psychiatrische problemen (depressie)
- Toekomstperspectief (bij uitzichtloze situatie meer kans op verslaving)

MIDDEL

- Afhankelijk makende kracht (bij nicotine veel sterker dan cannabis bijvoorbeeld)
- Legaal – illegaal (legaal product is bereikbaarder)
- Soft – hard
- Langdurig gebruik
- Gebruikswijze (roken is meer verslavend dan orale inname)
- Hoeveelheid
- Bereikbaarheid

MILIEU

- Het gezin als voorbeeldfunctie (vaak zelfde gedrag gesteld)
- Wie is de betekenisvolle andere? (naar wie kijkt de persoon op – gedrag imiteren)
- Gebruik tijdens werk, studie, verkeer is uit den boze
- Gebruik tijdens ontspanning is minder bedreigend

Les 5 Cannabis: The Evil Weed

Over de les eerst dit

In deze les bespreken we de invloed van cannabis op het brein en in het lichaam van een tiener. Niettegenstaande cannabis niet zo'n vernietigende werking heeft als heroïne zijn we verplicht onze tieners goed te informeren en te laten nadenken. Of zoals wij het eens hoorden in een Panorama reportage: Cannabis: The Evil Weed. Daarin zegt psycholoog dr. John Marsden: 'Cannabis hoort niet thuis in de zich ontwikkelende hersenen van een tiener. De schade die cannabis aanricht is subtiel. Het zit niet in de extremen, maar het leven staat op een laag pitje. De apathie, het roken en nergens toe komen, de kostbare kansen die verloren gaan.' Het is deze bezorgdheid die De Sleutel deelt. De Sleutel waarschuwt dat het gebruik van

cannabis niet mag gebagatelliseerd worden. In les 6 gebruiken wij dit standpunt in een discussie oefening.

Goed om weten

Het is zeker niet de bedoeling alle aangereikte activiteiten te geven. Kies deze activiteiten die het best passen bij het niveau en de interesse van je leerlingen. Je kan je zeker beperken tot het tonen van de Ter Zake uitzending 'Cannabis, wat de tiener erover moet weten'. In deze uitzending en in de verwerking ligt de kern van de les.

VOET

Uit de gemeenschappelijke stam – de leerlingen

- 1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in de praktijk
- 4 blijven ondanks moeilijkheden een doel nastreven
- 5 houden rekening met de situatie, opvattingen en emoties van anderen
- 8 benutten leerkansen in diverse situaties
- 11 kunnen gegevens, handelwijzen en redeneringen ter discussie stellen aan de hand van relevante criteria
- 13 kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken
- 17 toetsen de eigen mening over maatschappelijke gebeurtenissen en trends aan verschillende standpunten

Uit context 1 – de leerlingen

8 schatten de risico's en gevolgen in bij het gebruik van genotsmiddelen en medicijnen en reageren assertief in aanbodsituaties

Uit context 2 – de leerlingen

6 stellen zich weerbaar op

Lifeskills

- Persoonlijke vaardigheden
 - 1) opbouwen van een positief zelfbeeld
 - opbouwen van eigenwaarde, zelfvertrouwen
- Interpersoonlijke vaardigheden
 - 1) interpersoonlijke communicatie
 - (non)verbale communicatie
 - actief luisteren
 - 2) empathie
 - vermogen om te luisteren, begrip voor noden en omstandigheden van anderen en dat begrip uitdrukken
 - 3) samenwerking en teamwerk
 - respect voor de inbreng en de stijl van de ander
 - inschatten van de eigen mogelijkheden en inbreng in de groep
 - 4) onderhandelen en weigeren
 - assertiviteit
 - 5) belangenbehartiging

- beïnvloeding en overreding
- Cognitieve vaardigheden
 - 1) beslissingen nemen en problemen oplossen
 - informatieverzameling
 - mogelijke gevolgen inschatten voor zichzelf en de ander
 - 2) kritisch denken
 - analyseren van peer en media-invloed
 - identificeren van relevante informatie en bronnen van informatie

Lesdoelstellingen

De leerlingen...

- hebben inzicht in de invloed van cannabis op de overdracht van informatie in de hersenen
- weten dat cannabinoïde receptoren op heel veel plaatsen in de hersenen voorkomen
- kunnen verklaren waarom cannabis de eetlust aanwakkert
- kunnen argumenten aanhalen die het gebruik van cannabis motiveren
- kunnen argumenten aanhalen waarom het gebruik van cannabis beter kan vermeden worden
- kunnen uitleggen waarom het roken van een joint schadelijker is dan het roken van een sigaret

Je hebt nodig

- De presentaties 'Drugs in de hersenen' en 'Drugs in het lichaam'. Surf naar www.desleutel.be. Klik bij Verslaving op het item 'Wat doen drugs met je brein?' scrol naar beneden. Daar zie je rechts het icoontje 'Drugs in de hersenen'. Als je daarop klikt, opent zich de presentatie. Daaronder staat de presentatie 'Drugs in het lichaam'.
Je kan deze presentaties ook vinden op de website van www.jellinek.nl – op de openingspagina, in de derde kolom via het item 'animaties'. Daaronder staan de presentaties 'Drugs in de hersenen' en 'Drugs in het lichaam' [gebruik Mozilla Firefox als browser i.p.v. Internet Explorer]
- Bijlage TRIP 6: *leerlingendocument* 'Verwerking van de presentatie over cannabis'
- Bijlage TRIP 7: *reportage uit Terzake* 'Cannabis, wat de tiener erover moet weten' (20 min. 47 sec.)
- Bijlage TRIP 8: *leerlingendocument* 'Verwerkingsvragen bij de reportage Cannabis, wat de tiener erover moet weten'
- Bijlage TRIP 9: *leerkrachtendocument* 'Vragenbank bij de reportage Cannabis, wat de tiener erover moet weten'

- Bijlage TRIP 10: *leerkrachtendocument* 'Poster Drugs. Waar wacht je op om er met hem over te praten'
- Bijlage TRIP 11: *reportage uit Tijdgenoten* 'Simon Vinkenoog, Wat was de vraag' (1 min. 20 sec.)
- Bijlage TRIP 12: *leerkrachtendocument* 'Presentatie van de vierhoeken oefening over cannabis'
- Bijlage TRIP 13: *leerkrachtendocument* 'Vragen voor mix & ruil'
- Grote flappen voor elk duo en stiften
- Een computerklas met internetverbinding en geluid op de computers

Activiteit 1: Cannabis en de hersenen

Neem bij de presentatie 'Drugs and the brain' het onderdeel over cannabis. Neem de presentatie klassikaal door. Check door vragen te stellen of de leerlingen de inzichten die je overbrengt, begrijpen. Na de presentatie laat je de leerlingen per twee plaatsnemen aan een computer. Je geeft hen het blad met de reflectievragen (Bijlage TRIP 6: *leerlingendocument* 'Verwerking van de presentatie over cannabis' en laat je leerlingen die vragen en opdrachten per twee beantwoorden. De leerlingen kunnen gebruik maken van de presentatie.

Activiteit 2: Klasgesprek

Overloop de antwoorden op de verschillende opdrachten en vragen (Bijlage TRIP 6). Laat verschillende groepjes aan het woord. Let erop dat de leerlingen aandachtig naar de antwoorden van de andere leerlingen luisteren. Laat hen telkens discussiëren op basis van argumenten, niet van emoties of veronderstellingen. Speel af en toe advocaat van de duivel.

Activiteit 3: Voorbereiding

Verdeel de klas in duo's. Je hebt minstens vijf duo's nodig. (Is de groep groter, werk dan met trio's of geef verschillende duo's dezelfde opdracht.) Elk duo werkt aan één computer. Ze krijgen de opdracht een presentatie of een deel van een presentatie grondig door te nemen. Per duo trachten ze de aangeboden leerstof te begrijpen, te verwerken en samen te vatten. De samenvatting van de leerstof doen ze op een creatieve manier. Ze krijgen een grote flap en brengen drie inzichten op hun flap aan. Dat kan door te tekenen. Druk de leerlingen op het hart dat ze beiden in staat moeten zijn om uitleg te geven aan een deel van hun klasgenoten.

Duo A: 'Drugs and the body' – cannabis (dia 1 tot 5 enkel roken): Toon de weg van THC van de joint tot in de longen. En is cannabis schadelijker dan een sigaret?

Duo B: 'Drugs and the body' – cannabis (dia 6 tot 10): Vertel iets over de weg van THC van de longen naar het lichaam. Geef enkele schadelijke gevolgen van het roken van een joint.

Duo C: 'Drugs and the brain' – cannabis (dia 1 tot 6): Geef de normale situatie van anandamide weer. (Zoek ook de functie van anandamide op.)

Duo D: 'Drugs and the brain' – cannabis (dia 7 tot 12): Wat zijn de gevolgen van THC voor de overdracht van neurotransmitters?

Duo E: 'Drugs and the brain' – cannabis (dia 13 tot 17): Noem een reeks gevolgen van cannabisgebruik op het niveau van de hersenen.

Als een duo klaar is, hangen ze hun flap uit. Zorg ervoor dat de flappen niet te dicht bij elkaar hangen.

Uitloopopdracht: deze manier van werken zorgt er soms voor dat één duo veel sneller klaar is dan de andere duo's. Je kan daarom de volgende uitloopopdracht geven: beluister via YouTube een song over cannabis van Bob Marley. Geef de titel van de song en jouw commentaar.

Activiteit 4: Rondgang

In alle duo's (A, B, C, D en E) krijgt één lid het nummer 1 en het ander lid nummer 2. Alle eentjes vormen nu één groep en alle tweetjes vormen ook een groep. De twee groepen maken nu een rondgang rond de flappen. Bij elke flap is er iemand die de flap maakt. Hij of zij geeft uitleg bij de flap. Na elke uitleg volgt een korte discussie rond de volgende vragen: wat leerde ik uit deze flap? Wat wil ik nog vragen?

Na de rondgang behandel je de gestelde vragen. Daarna kun je nog verder vragen naar wat de informatie nu met hen doet.

Activiteit 5: Voorbereiding reportage

Laat de leerlingen in duo de reportage uit Terzake 'Cannabis wat de tiener erover moet weten' Bijlage TRIP 7 voorbereiden. Geef aan de leerlingen de verwerkingsvragen bij deze reportage Bijlage TRIP 8 en laat hen de eerste en tweede vraag op voorhand beantwoorden.

In bijlage TRIP 9 zijn een hele reeks vragen over deze reportage bij elkaar gebracht. Uit deze reeks kun je de vragen kiezen die het best passen bij je leerlingen.

Activiteit 6: Bespreking reportage

Laat de leerlingen per duo de opdrachten en vragen bij de reportage bespreken en beantwoorden. Bespreek daarna aan de hand van de antwoorden de reportage. Of gebruik enkele vragen uit Bijlage TRIP 9.

Activiteit 7: Mix & ruil

Je kan activiteit 6 vervangen door deze activiteit. Hierbij is meer interactie maar minder controle op de bijdrage van elke leerling. Overweeg zelf maar welke werkvorm het best geschikt is voor je leerlingen.

Mix & ruil is een interactieve manier om de antwoorden in duo's te bespreken. In Bijlage TRIP 13: leerkrachtendocument 'Vragen voor mix & ruil' vind je een reeks vragen (op kaartjes). Druk deze af. Kleef op de achterzijde de antwoorden. Elke leerling krijgt één vraag.

Er zijn zowel gesloten als open vragen. Bij de gesloten vragen staat het exacte antwoord op de keerzijde. Zo horen de leerlingen die het antwoord niet weten, toch het goede antwoord. Bij de open vragen staat er op de antwoordzijde wel een mogelijk antwoord. Geef aan de leerlingen de opdracht om rond te wandelen in de klas. Telkens ze iemand tegen komen voeren ze een gesprekje aan de hand van de vragen. Geef aan de leerlingen mee dat ze goed naar het antwoord moeten luisteren. De werkwijze ziet er als volgt uit. Als leerkracht geef je het begin en het einde van de oefening duidelijk aan. Je zorgt ervoor dat alle leerlingen betrokken zijn. Je spreekt eventueel leerlingen aan die alleen staan of met meer dan twee samenklitten.

- Je kiest een medeleerling
- Spreek vlug af wie eerst zijn vraag stelt
- Je stelt je vraag
- Je collega geeft het antwoord
- Je geeft commentaar op het antwoord
- Nu stelt je collega een vraag
- Jij geeft het antwoord
- Je collega geeft commentaar
- Je wisselt de vraagkaartjes!**
- Je zoekt een andere partner
- De leerlingen houden minstens met 7 verschillende leerlingen een gesprek

Activiteit 8: Test je kennis

Laat je leerlingen nu individueel werken aan de computer. De leerlingen surfen naar www.desleutel.be. Klik op 'Test je kennis rond producten'. Klik door op 'Wat weet je over cannabis? Check het met de kennistest'. Geef aan dat ze bij fouten de toelichting met aandacht dienen te lezen.

Activiteit 9: Vierhoeken oefening

Deze oefening over waarden en normen begint met een stelling of een vraag waarover de deelnemers hun mening vormen. De mogelijke antwoorden worden voorgesteld in de vier hoeken van het lokaal. De vierde hoek is vaak een open antwoord voor eigen voorstellen of eigen ideeën. We stellen in de oefening vier verschillende stellingen voor. Laat de stelling zien en geef de leerlingen enkele ogenblikken de tijd om hun keuze te bepalen. Het is belangrijk mee te geven dat je vraagt naar hun eigen antwoord, niet dat van hun vriend of vriendin. Als leerkracht bewaak je dit door ervoor te zorgen dat de leerlingen niet overleggen met elkaar. Daarna laat je de leerlingen naar de hoek van hun keuze gaan. Nadat de leerlingen in de hoek staan, beargumenteren zij hun keuze. Ze doen dit eerst met de leerlingen die dezelfde keuze maakten. Nadien laat je uit elke hoek enkele argumenten brengen. De andere groepen luisteren en proberen de argumenten te weerleggen. Het is ook mogelijk dat een bepaalde hoek zo'n sterke argumenten naar voor brengt, dat andere leerlingen van hoek veranderen. De stellingen zijn terug te vinden in Bijlage TRIP 12. Het is ook mogelijk dat de leerlingen hun keuze tonen door hun hand op te steken en het aantal vingers te tonen van hun keuze of aan de hand van kleurenkaarten.

a. Het belangrijkste in verband met cannabis is

1. dat je het met mate gebruikt
2. dat je er best afblijft
3. dat het kleur geeft aan je leven
4. open hoek voor eigen suggestie

b. Wat ik het minst graag zou hebben als het over cannabis gaat is

1. dat anderen mij onder druk zetten om het te gebruiken
2. dat mensen die ik goed ken, alle dagen zouden blowen
3. dat ik zelf alle dagen jointjes zou nodig hebben
4. open hoek voor eigen suggestie

c. Cannabis is voor mij

1. een recreatieve drug; het ontspant en maakt mensen creatiever
2. een illegale drug die meer schade veroorzaakt dan men op het eerste gezicht wil toegeven
3. een legale drug waar ik niet veel commentaar op heb
4. open hoek voor eigen suggestie

d. *Wat zou je doen mocht je vriend(in) dagelijks blowen?*

1. ik zou het ook beginnen doen
2. ik zou hem of haar duidelijk waarschuwen voor de negatieve gevolgen
3. ik zou anderen inroepen om zijn/haar gebruik te doen stoppen
4. open hoek voor eigen suggestie

Activiteit 10: Wat als...

Bekijk met de leerlingen van je klas de poster 'Drugs. Waar wacht je op om er met hem over te praten?' Bijlage TRIP 10 (projecteer deze poster).

Op deze poster staan zes jongeren afgebeeld. Je vraagt je leerlingen om zich in te beelden dat ze een van deze jongeren zijn. Nadat ze zich even in de situatie hebben ingeleefd, vraag je om het antwoord op volgende vragen op te schrijven: Wat voel je? Wat denk je? Wat zeg je? Wat doe je? Daarna laat je ze hun commentaar geven.

Activiteit 11: Wat was de vraag

Bekijk met je leerlingen de reportage uit *Tijdgenoten* (2009) Simon Vinkenoog, *Wat was de vraag?* Bijlage TRIP 11. Hou na het fragment een kort klasgesprek met als thema: 'Welk effect van cannabisgebruik is hier duidelijk merkbaar?' en 'Herken je dit ook bij gebruikers uit je omgeving?'

Activiteit 12: Evaluatie

Na de les vullen de leerlingen volgende evaluatie is. De leerlingen mogen meer dan één alternatief aanduiden. Indien mogelijk wissel je nog enkele antwoorden uit. Het evaluatieblad steekt in Bijlage TRIP 6: leerlingendocument 'Verwerking van de presentatie over cannabis' (laatste gedeelte)

Opdracht voor de leerling: Zet een kruisje voor de uitspraken waarmee je akkoord gaat. Je mag er meerdere aanduiden.

- Vandaag heb ik nieuwe dingen geleerd
- Leuk om weten, maar alcohol/drugs/tabak zijn niet aan mij besteed
- Deze informatie was voor mij overbodig
- Ik had deze informatie liever enkele jaren vroeger gekregen
- Na deze workshop pas ik mijn gedrag aan
- Ik zou het goed vinden indien mijn ouders deze workshop volgen
- Ik kan mijn overtuiging om weinig te drinken nu ook wetenschappelijk staven
- Allemaal goed en wel... maar als ik gezellig met vrienden op stap ben, hou ik daar weinig rekening mee
- ...

Les 6 Legaliseer cannabis!

Over de les eerst dit

Met de regelmaat van de klok komt het legaliseringsdebat rond cannabis in de media. En niet alleen in België. De meeste westerse landen voeren een gedoogbeleid rond cannabis. Dit leidt bij jongeren in de perceptie vaak tot een bagatellisering van het gebruik. 'Cannabis is legaal, dus het zal geen kwaad kunnen'. Tijdens deze les vertrekken we van verschillende standpunten. Het cannabisstandpunt van De Sleutel, het standpunt van professor Tytgat van de Universiteit Leuven, een ouder van Moedige Moeders en een recreatief gebruiker.

Goed om weten

In deze les is het belangrijk dat de leerlingen in de schoenen van iemand anders kunnen staan. Ze verdedigen niet hun standpunt, maar het standpunt van de rol die ze ontvangen. Als leerkracht moet je de leerlingen daar altijd aan herinneren. Lees op voorhand het standpunt van De Sleutel eens door. Zie bijlage 1.

VOET

Uit de gemeenschappelijke stam – de leerlingen

- 1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in praktijk
- 2 kunnen originele ideeën en oplossingen ontwikkelen en uitvoeren
- 5 houden rekening met de situatie, opvattingen en emoties van anderen
- 11 kunnen gegevens, handelwijzen en redeneringen ter discussie stellen aan de hand van relevante criteria
- 12 zijn bekwaam om alternatieven af te wegen en een bewuste keuze te maken
- 13 kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken
- 17 toetsen de eigen mening over maatschappelijke gebeurtenissen en trends aan verschillende standpunten
- 18 gedragen zich respectvol

Uit context 1 – de leerlingen

- 8 schatten de risico's en gevolgen in bij het gebruik van genotsmiddelen en medicijnen en reageren assertief in aanbodsituaties

Lifeskills

- Persoonlijke vaardigheden
 - 3) opbouwen van een positief zelfbeeld
 - opbouwen van eigenwaarde en zelfvertrouwen
- Interpersoonlijke vaardigheden

- 1) interpersoonlijke communicatie
 - (non)verbale communicatie
 - actief luisteren
 - gevoelens uitdrukken, feedback geven en krijgen
- 3) samenwerking en teamwerk
 - respect voor de inbreng en de stijl van de ander
- 4) onderhandelen en weigeren
 - assertiviteit
- 5) belangenbehartiging
 - beïnvloeding en overreding
- Cognitieve vaardigheden
 - 1) beslissingen nemen en problemen oplossen
 - mogelijke gevolgen inschatten voor zichzelf en de ander
 - 2) kritisch denken
 - analyseren van peer en media-invloed

Lesdoelstellingen

De leerlingen...

- kunnen het cannabisstandpunt distilleren vanuit een bestaande tekst
- kunnen het gegeven standpunt met argumenten verdedigen
- kunnen luisteren naar de standpunten en de argumenten van de anderen
- kunnen een standpunt schrijven in verband met cannabis en dit met argumenten staven

Je hebt nodig

- Bijlage 14: *leerkrachtendocument* 'Het standpunt van De Sleutel over cannabis'
- Bijlage 7: *reportage uit Terzake* 'Cannabis, wat de tiener erover moet weten' (20 min. 47 sec.)
- Bijlage 15: *leerlingendocument* 'Professor Tytgat, toxicoloog debatfiche'
- Bijlage 16: *leerlingendocument* 'Stijn, een recreatief gebruiker van cannabis - debatfiche'
- Bijlage 17: *leerlingendocument* 'Marion, een moedige moeder - debatfiche'
- Bijlage 18: *leerlingendocument* 'Koen, directeur De Sleutel – debatfiche'
- Bijlage 19: *leerlingendocument* 'naamblaadjes voor de deelnemers'
- Bijlage 20: *reportage uit De Wereld draait door* 'Cannabis is een plant, geen drug'

Lesverloop

Activiteit 1: Ijsbreker

Laat de leerlingen in de klas rondlopen. Daarna geef je een criterium op waarrond de leerlingen groepjes moeten maken. Telkens als de groepjes gevormd zijn, geef je een kleine vraag om daarrond een kort gesprek te voeren.

Maak groepjes

- Volgens de voorkeur van muziekgenre – vanwaar die voorkeur?
- Volgens het merk van gsm – gekocht omwille van de kwaliteit of de look?
- Volgens de voorkeur van TV-soap - vertel een anekdote
- Volgens de voorkeur van sport - waarom die voorkeur?
- Volgens de lievelingsdag van de week – waarom die voorkeur?
- Volgens het sterrenbeeld – wat betekent jouw sterrenbeeld voor jouw leven?

Korte feedback op de oefening.

Activiteit 2: Het debat aankondigen met een filmpje

Toon het filmpje in Bijlage 20 'cannabis is een plant, geen drug'. Het is niet de bedoeling hierover te discussiëren.

Activiteit 3: Lezen van de standpunten

Maak groepen van vier leerlingen. Elke leerling van de groep krijgt een verschillende tekst. (zie Bijlagen 15, 16, 17 en 18)

Zeg aan je leerlingen dat ze straks in debat gaan met als thema: 'De Belgische overheid moet cannabis legaliseren. Ze verdedigen niet hun eigen standpunt maar het standpunt van de rol die ze spelen. Tijdens het lezen maken ze een mindmap van de inhoud. Vooral van de argumenten pro of contra legalisering. Ze proberen hun standpunten te argumenteren. Ze maken een naamkaartje (met de naam en functie van hun rol) dat ze voor zich plaatsen.

Activiteit 4: Discussiegroepen - legaliseer nu!

In de groepen wordt nu een discussie gevoerd. Alle groepen beginnen terzelfdertijd te discussiëren. De leerkracht geeft wel het gemeenschappelijke startschot. "Beste kijkers, we houden vandaag een discussie over het volgende actueel thema: De Belgische overheid moet cannabis legaliseren". Begin de discussie. Eerst stelt iedereen zich voor aan de anderen. Daarna zeggen ze in één zin de essentie van hun standpunt en daarna begint de discussie.

Het is de bedoeling dat de leerlingen niet hun eigen standpunt verdedigen maar het standpunt dat ze toegewezen kregen. Het is belangrijk dat ze naar de argumenten

van de andere luisteren en deze trachten te weerleggen. Zorg dat elke leerling een naamkaartje heeft om voor zich te plaatsen. De andere leden van de groep moeten altijd goed weten wie aan het spreken is.

Activiteit 5: Samenbrengen van de argumenten

De leerlingen die een bepaald standpunt verdedigen, komen samen in één groep. (alle Tytgatten in één groep en zo ook voor de andere rollen). Daar wisselen ze hun argumenten uit en vooral de tegenargumenten die ze van de andere leerlingen horen en hoe ze die kunnen weerleggen.

Elk groepje vaardigt de vlotste en meest overtuigende leerling af voor het ultieme debat.

Activiteit 6: Het ultieme debat

De leerlingen die debatteren gaan in het midden aan één tafel zitten. De andere leerlingen zijn toeschouwers in de studio. Ofwel neem jij de leiding ofwel neemt een leerling deze taak op zich.

Geef de toeschouwers de volgende opdracht: wie van de partijen kwam met de meest doorslaggevende argumenten aan.

Activiteit 7: Cannabis, wat de tiener erover moet weten

Als afsluiting van de les kan je de reportage uit Terzake 'Cannabis, wat de tiener erover moet weten' (20 min. 47 sec.) tonen, Bijlage 7.

Activiteit 8: Mijn standpunt over het al of niet legaliseren van cannabis

Iedereen schrijft individueel een standpunt. Nu mogen de leerlingen hun eigen standpunt grondig uit de doeken doen. Ze maken gebruik van alle argumenten die ze gehoord hebben tijdens de voorbije discussie. Het standpunt is tussen een half tot één blad lang.

Les 7 Messages

Over de les eerst dit

Jongeren over heel de wereld horen of lezen boodschappen over drugs. NO DRUGS, KNOW DRUGS, BE SMART, DON'T START,... het zijn een paar voorbeelden van slogans die soms goed in de oren geknoopt worden. Maar vaker nog gaan ze het ene oor in en het andere weer uit. We hebben onze mening over drugs in icoontjes samengebald. Het zijn doordenkertjes waar de leerlingen best nog over kunnen discussiëren. Jij interpreteert het zo, maar je klasgenoot interpreteert het anders. De Sleutel heeft er wel op gelet dat er nergens de boodschap 'doe maar op' in zit, en wél de boodschap 'gebruik je verstand'.

Goed om weten

Tijdens de trainingen met leerkrachten ervaren wij vaak weerstand bij deze oefening. Leerkrachten onderschatten vaak het creatieve denkvermogen van hun leerlingen.

VOET

Uit de gemeenschappelijke stam - de leerlingen

- 1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in de praktijk
- 5 houden rekening met de situatie, opvattingen en emoties van anderen
- 10 engageren zich spontaan
- 12 zijn bekwaam om alternatieven af te wegen en een bewuste keuze te maken
- 13 kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken
- 17 toetsen de eigen mening over maatschappelijke gebeurtenissen en trends aan verschillende standpunten
- 25 stellen kwaliteitseisen aan hun eigen werk en aan dat van anderen

Uit context 1 – de leerlingen

- 8 schatten de risico's en gevolgen in bij het gebruik van genotsmiddelen en medicijnen en reageren assertief in aanbodszijde

Lifeskills

- Persoonlijke vaardigheden
 - 3) opbouwen van een positief zelfbeeld
 - opbouwen van eigenwaarde, zelfvertrouwen
- Interpersoonlijke vaardigheden
 - 1) interpersoonlijke communicatie
 - (non) verbale communicatie
 - actief luisteren
 - 5) belangenbehartiging
 - beïnvloeding en overreding
- Cognitieve vaardigheden
 - 1) beslissingen nemen en problemen oplossen
 - alternatieve oplossingen vinden
 - 2) kritisch denken
 - analyseren van attitudes, waarden, sociale normen en overtuigingen en de factoren die hen beïnvloeden

Lesdoelstellingen

De leerlingen...

- oefenen het helder uitdrukken van hun gedachten en waarden
- maken kennis met plastische uitingen van een boodschap
- leren de mening of interpretatie van anderen serieus te nemen

Je hebt nodig

- Bijlage TRIP 21: *leerlingendocument* '13 icoontjes'
- papier en tekenspullen
- grotere prints van de icoontjes die je kunt downloaden op www.desleutel.be

Lesverloop

Activiteit 1

Deze icoontjes (Bijlage TRIP 21) zijn triggers om de discussie los te krijgen en jongens of meisjes het woord te geven die dat bij een gewone discussie niet gemakkelijk nemen.

Past best bij...

Laat de leerlingen het icoontje omringen dat volgens hen het best past bij TRIP.

Slogan

De leerlingen zoeken individueel drie icoontjes uit die hen het meest aanspreken. Laat hen in hun werkboek een slogan schrijven bij één, twee of drie van deze icoontjes.

Aan de muur

Hang uitprints van de icoontjes aan de muren in de klas (hoog genoeg dat ze boven de leerlingen uitkomen). Hieronder hangt een blad waarop de leerlingen kunnen schrijven. Nodig ze uit om een slogan of een vraag bij een icoon te schrijven en daarbij te blijven staan. Laat vervolgens iedereen om de beurt zijn woord of vraag uitleggen.

Vragen

Laat de leerlingen aandachtig de icoontjes bekijken en stel dan volgende vragen:

Welke drug of situatie had de tekenaar in het hoofd toen hij dit icoontje tekende?

Kun je een icoontje aanduiden dat je kan associëren met een bepaalde periode uit je leven? Verklaar dit nader.

Zou je één van deze icoontjes op een totaal andere plaats kunnen verwachten? Waarom?

Maak jouw top drie van de icoontjes en vergelijk met je buurman of -vrouw.

Les 8 Creatieve verwerking TRIP

Over de les eerst dit

Wie het theaterstuk gezien heeft, waar het thema cannabisgebruik ter sprake komt, weet dat druggebruik niet zonder risico is. In deze activiteiten leren leerlingen hun eigen ervaringen rond alcohol en drugs delen. Na enkele opwarmingsoefeningen zetten de leerlingen hun eigen ervaringen rond alcohol en drugs op papier. Daarna werken zij aan een korte theaterscène, waarin zij hun eigen verhaal uitbeelden. De toeschouwers mogen hierbij inspringen en advies geven aan de spelers. Goed om weten.

Goed om weten

De voorgestelde activiteiten duren minstens twee uren tot maximaal een halve dag. Je kan de les in twee delen splitsen en op verschillende dagen uitvoeren. Het stramien van deze activiteiten werd uitgewerkt door Eva De Haan (stagiaire De Sleutel tijdens het academiejaar 2011–2012).

VOET

Uit de gemeenschappelijke stam - de leerlingen

- 1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in praktijk
- 5 houden rekening met de situatie, opvattingen en emoties van anderen
- 11 kunnen gegevens, handelwijzen en redeneringen ter discussie stellen aan de hand van relevante criteria
- 12 zijn bekwaam om alternatieven af te wegen en een bewuste keuze te maken
- 13 kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken
- 18 gedragen zich respectvol
- 19 dragen actief bij tot het realiseren van gemeenschappelijke doelen
- 25 stellen kwaliteitseisen aan hun eigen werk en aan dat van anderen

Uit context 1 - de leerlingen

- 8 schatten de risico's en gevolgen in bij het gebruik van genotsmiddelen en medicijnen en reageren assertief in aanbodsituaties

Lifeskills

- Persoonlijke vaardigheden
 - 1) omgaan met stress
 - positief denken
 - 3) opbouwen van een positief zelfbeeld
 - opbouwen van eigenwaarde, zelfvertrouwen
 - gevoel van zelfcontrole en zelfkennis
 - zelfevaluatie
- Interpersoonlijke vaardigheden
 - 1) interpersoonlijke communicatie
 - (non)verbale communicatie

- actief luisteren
- 2) empathie
 - vermogen om te luisteren, begrip voor noden en omstandigheden van anderen en dat begrip uitdrukken
- Cognitieve vaardigheden
 - 2) kritisch denken
 - analyseren van peer en media-invloed

Lesdoelen

De leerlingen...

- leren op een nieuwe, creatieve manier werken rond alcohol- en drugpreventie
- horen elkaars mening over tabak, alcohol en illegale drugs
- maken kennis met het rollenspel
- leren om zich in te leven in elkaars denkwereld
- geven elkaar advies en luisteren naar advies van anderen

Je hebt nodig

- Een klaslokaal dat ruim genoeg is om leerlingen te laten bewegen
- Voor iedere leerling een pen en een vel papier
- Stiften voor alle leerlingen
- Bijlage TRIP 22: *leerkrachtendocument* 'Uit te beelden woorden'
- Bijlage TRIP 23: *leerlingendocument* 'Wat zit er na vandaag in mijn hoofd'

Lesverloop

Activiteit 1: Drie Stappen Interview

De leerlingen nemen van hun partner een interview af en wisselen vervolgens met de klas uit wat ze hebben gehoord.

Laat de leerlingen in duo's werken. Geef de volgende opdracht: jullie krijgen vijf minuten de tijd om vragen voor een interview op te stellen. Straks moeten jullie je duopartner interviewen over het geziene toneel. Schrijf enkele vragen op die je kan stellen. Daarna krijgt de eerste leerling van het duo de kans om zijn vragen te stellen. Hij luistert aandachtig naar de antwoorden. De interviewer moet straks de inhoud van de antwoorden in een kringgesprek doorgeven aan de klas. Daarna stelt de andere leerling de vragen. Nadat iedereen geïnterviewd is, hou je een kringgesprek. Tijdens het kringgesprek brengen de interviewers verslag uit van de informatie die ze vernomen hebben tijdens het interview.

Activiteit 2: Placemat

Verdeel de klasgroep in groepjes van telkens vier leerlingen. Elk groepje krijgt een grote witte poster. In het midden van het blad teken je een rechthoek. Dit is het gemeenschappelijke deel. Trek vanuit elke hoek van de rechthoek een lijn naar de hoek van het blad. Zo ontstaan 4 gebieden. Elke leerling krijgt een gebied.

Geef je leerlingen volgende opdracht. Schrijf situaties op die je al hebt meegemaakt in verband met tabak, alcohol, medicatie en illegale drugs. Iets wat je zelf meemaakte, een vriend of vriendin of iemand van je familie. Schrijf deze situatie in korte zinnen (of kernwoorden op) in jouw gebied op de placemat. De leerlingen werken gedurende vijf minuten in stilte.

Daarna wisselen ze alle situaties met elkaar uit. Eén leerling vertelt, de andere drie luisteren en stellen eventueel vragen. Zo kan iedereen zich een beeld vormen van de verschillende situaties.

Daarna kiezen de groepjes een situatie om verder uit te werken tot een rollenspel. Ze mogen ook twee of meer situaties in elkaar laten vloeien in een nieuw verhaal.

In de middelste rechthoek schrijft één leerling het scenario van hun rollenspel op. Als het verhaal af is, zijn volgende vragen beantwoord: Over wie gaat het verhaal? Welke drugs (of alcohol) komen er in het verhaal voor? Wat doen de personen met deze tabak, alcohol of drugs? Wat gebeurt er met de andere mensen in het verhaal? Loopt het verhaal goed of slecht af? Welke boodschap wil je overdragen met je verhaal?

Activiteit 3: Uitbeelden – even opwarmen voor een rollenspel

Verdeel je klasgroep in twee. We maken er een kleine wedstrijd van. Om de beurt mag iemand van elke groep naar voor komen. Die krijgt een kaartje met een woord. Bijlage TRIP 22: *leerkrachtendocument* 'Uit te beelden woorden'. Hij of zij mag het woord uitbeelden. De eigen groep mag drie maal raden. Als ze het woord raden krijgen ze één punt voor een eenvoudig woord of twee punten voor een moeilijk woord. (De kaartjes hebben verschillende kleuren en de leerling mag altijd kiezen om een gemakkelijk of moeilijk woord uit te beelden.) Als de groep het woord niet vindt, mag de andere groep ook drie maal raden. Let op, als iemand een antwoord zomaar roept, is het ook een beurt!

Variaties op deze oefening vind je in het boek *Energize II* van Erwin Tielemans⁵

Activiteit 4: Het verhaal voorbereiden

De groepjes gaan nu het uitgeschreven verhaal van oefening 2 (Placemat) verder verfijnen en voorbereiden om te spelen. Hier kun je klassikaal nog eens volgende vragen overlopen. Noteer de vragen op het bord. Zo blijven ze zichtbaar voor de leerlingen.

⁵ TIELEMANS, E., *Energize II*, Stichting Lions Quest Nederland, 2004 Amstelveen p.135

- Over wie gaat het verhaal? (Je mag je eigen namen gebruiken of ze veranderen.)
Wie is de belangrijkste persoon in dit verhaal?
- Waar speelt het verhaal zich af?
- Welke drug wordt er gebruikt? Hoe zie de drug eruit? Wat gebeurt er wanneer je die drug gebruikt?
- Zijn er nog andere personen in het verhaal betrokken? Wat is hun aandeel?
- Wat gebeurt er door de drug in het verhaal? Wat deed de drug met het hoofdpersonage? Hoe reageerden de andere personen?
- Hoe loopt het verhaal af?

De verhalen hoeven niet lang te zijn. De verhalen zijn best duidelijk. Het is wel de bedoeling dat de verhalen binnen de klas blijven. Dit wordt nog eens duidelijk benadrukt door de leerkracht.

De groepjes krijgen nu de tijd om aan hun verhaal te werken. Loop rond om de vragen te beantwoorden en eventueel hulp te bieden. Enkele van deze verhalen worden gespeeld. Voorzie genoeg lokalen en ruimte om te kunnen repeteren, zodat de groepjes elkaar niet storen. Nog enkele tips (die ook op het bord of op een flap staan).

- Spreek duidelijk en niet te snel
- Sta niet met je rug naar het publiek
- Spreek/speel niet door elkaar

Activiteit 5: Rekken en strekken – energizers

Als leerkracht kan je één van deze energizers kiezen. Het is de bedoeling dat je als leerkracht op een laagdrempelige en speelse manier een oefening geeft die ervoor zorgt dat de leerlingen meer met elkaar vertrouwd geraken en zo in de volgende oefening beter met elkaar kunnen spelen.

Zip, zap, zoep⁶

De leerlingen staan in een cirkel. Je vertelt dat je een onzichtbaar maar zeer warm stokbrood in de hand hebt. Je geeft het brood door met de zon mee. En je zegt terwijl je het brood doorgeeft: ZIP. De volgende deelnemer neemt het onzichtbare stokbrood aan en geeft het op zijn beurt zeer vlug door en zegt (of roept) ZIP. De leerlingen proberen het brood zo vlug als mogelijk door te geven.

De leerlingen kunnen de richting van het onzichtbare hete stokbrood veranderen. Dit kunnen de leerlingen door ZAP te roepen. Met veel omhaal steken ze dan beide gestrekte armen vooruit en geven het hete stokbrood terug vanwaar het komt.

⁶ TIELEMANS, E., Energize II, Stichting Lions Quest Nederland, 2004, p. 108

De leerlingen kunnen ook het hete brood naar iemand anders in de kring doorgooien. Dan moet je ZOEPEN. De deelnemer die het hete stokbrood heeft, gooit het brood naar iemand toe en roept ZOEP! Wie het brood krijgt kan ofwel ZIPPEN (met de klok mee) of ZOEPEN (teruggooien). ZAPPEN na ZOEPEN is verboden.

Leg er bij de leerlingen de nadruk op dat ze zeer expressieve gebaren moeten maken. Speel de activiteit aan een hoge snelheid! Fouten maken wordt dan echt wel plezierig.

Storm

Voor deze oefening is er een veelvoud van drie plus één extra persoon (de spelleider) nodig.

De leerlingen vormen groepjes van drie. Twee mensen vormen met hun armen het dak van het 'huis'. De derde leerling, de 'persoon', kruipt in het huis.

Er is één leerling die huis noch persoon is (de spelleider). Hij of zij roept nu 'huis' of 'persoon'. Als hij 'persoon' roept, wisselen alle personen van huis. De huisloze leerling probeert ook in een huisje te komen. De persoon die geen huisje meer heeft, mag nu 'huis' of 'persoon' roepen (en is dus nu de spelleider).

Als er 'huis' geroepen wordt blijven de 'personen' zitten en valt het huis uit elkaar: iedereen zoekt een nieuwe partner om een huis te vormen boven het hoofd van een persoon. Wie hier overschiet, mag ook weer roepen.

Bij 'storm' wisselt iedereen en moeten zowel de huizen als de personen op zoek naar nieuwe partners. Huizen mogen nu ook personen worden en omgekeerd, zolang zij maar een groep van 3 vormen.

ESP een grappige oefening over gedachten lezen⁷

Daag je leerlingen uit dat je ze wil testen op ESP (Extra Sensory Perception). Om dit te kunnen moeten de leerlingen drie zaken kunnen uitbeelden:

Doe de bewegingen voor en de leerlingen herhalen samen, zodat iedereen elke beweging goed kent.

- Een kangoeroe (gebogen benen, twee pootjes vooruit)
- Ballerina (op de toppen van de tenen staan en de handen samen hoog in de lucht boven je hoofd)
- De denker (rechter elleboog op de rechterknie, vingers aan het voorhoofd, linkervoet iets achteruit – de persoon gaat zo wat door de knieën)

De leerlingen werken per drie. Nu kennen we de gebaren om te testen of jouw groep beschikt over een dosis ESP. Vraag je leerlingen om in hun groepje van drie met de rug tegen elkaar te staan.

- Vraag hen om zich zo goed mogelijk te concentreren op hun twee groepsgenoten. Zonder te praten of elkaar aan te raken proberen ze op een geestelijke manier

⁷ TIELEMANS, E., Energize II, Stichting Lions Quest Nederland, 2004 Amstelveen p. 83

met elkaar in contact te komen. Kies één van de drie figuren (in je hoofd). De leraar telt luidop tot drie. De leerlingen draaien zich naar elkaar om en beelden de figuur uit die elke leerling heeft gekozen. Jullie beschikken over ESP als jullie alle drie dezelfde figuur laten zien. 1... 2... 3... (Natuurlijk heeft deze grappige oefening niets te maken met ESP.)

Activiteit 6: Advies geven

Per groepje wordt nu het verhaal opgevoerd.

De andere leerlingen letten goed op. Aan het eind van het stuk mogen zij hun advies voor één van de spelers (meestal de hoofdrolspeler) op een kaartje schrijven. Hierbij beantwoorden zij de vraag: 'Wat zou jij doen als...'. Zij mogen hierbij één van de rollen kiezen en vertellen wat ze in zijn of haar plaats zouden doen. Ook geven zij aan op welk moment zij zouden ingrijpen. Geef hierbij als leerkracht ook best een voorbeeld (zoals: 'Als ik Laura was, zou ik Frank vragen om af te kicken. Ik zou inspringen op het moment dat ik het wil uitmaken.').

Een van de kaartjes wordt aan de spelers gegeven. De spelers spelen de voorstelling opnieuw en nemen het advies mee. De voorstelling wordt gespeeld vanaf het moment dat er volgens het advies ingegrepen wordt (bijvoorbeeld op het punt dat Laura het uit wil maken met Frank). Dit kan een aantal keer achter elkaar gebeuren met verschillende adviezen. De leerlingen kunnen nu discussiëren over wat zij een juiste oplossing vinden.

Wat ook kan is: dat een leerling zelf inspringt en een bepaalde rol overneemt en speelt hoe hij of zij een bepaalde situatie zou aanpakken. In feite werkt dit nog beter dan het door de acteurs te laten spelen!

Activiteit 7: Verwerking

De leerlingen krijgen een blad waarop zij twee vakjes mogen invullen: 'Wat zit er na vandaag in mijn hoofd?' en 'Wat ga ik er nu mee doen?' (Bijlage TRIP 23: *leerlingendocument* 'Wat zit er na vandaag in mijn hoofd'). De leerlingen krijgen een 10-tal minuten rustig de tijd om hierover na te denken.

De leerlingen mogen hun ingevulde blaadjes aan elkaar laten zien. Daarna mogen zij deze mee naar huis nemen.

Les 9 Een toneelstuk verwerken met posters

Over de les eerst dit

In deze les gaan de leerlingen uit een scène weergeven wat zij het meest belangrijk of opvallend vinden. Dat geven ze, samen met hun eigen mening, weer op een poster. In andere groepen gaan ze de posters bekijken en bespreken.

Goed om weten

Deze les stelt geen inhoudelijke eisen. Wel vereist deze les een sterke begeleiding. Als leerlingen niet gewoon zijn om in coöperatieve groepen te werken, vraagt dit wel enige sturing van de leerkracht

VOET

Gemeenschappelijke stam – de leerlingen

- 1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in praktijk
- 2 kunnen originele ideeën en oplossingen ontwikkelen en uitvoeren
- 4 blijven ondanks moeilijkheden, een doel nastreven
- 6 kunnen schoonheid ervaren
- 7 kunnen schoonheid creëren
- 9 zijn bereid zich aan te passen aan wisselende eisen en omstandigheden
- 13 kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken
- 17 toetsen de eigen mening over maatschappelijke gebeurtenissen en trends aan verschillende standpunten
- 20 nemen verantwoordelijkheid op voor het eigen handelen, in relaties met anderen en in de samenleving
- 25 stellen kwaliteitseisen aan hun werk en aan dat van anderen

Context 2: mentale gezondheid – de leerlingen

- 7. gebruiken beeld, muziek, beweging, drama of media om zichzelf uit te drukken

Lifeskills

- Persoonlijke vaardigheden
 - 3) opbouwen van een positief zelfbeeld
 - opbouwen van eigenwaarde, zelfvertrouwen
 - gevoel van zelfcontrole en zelfkennis
- Interpersoonlijke vaardigheden
 - 1) interpersoonlijke communicatie
 - (non)verbale communicatie
 - actief luisteren
 - 4) onderhandelen en weigeren
 - onderhandelings- en conflictmanagement
 - assertiviteit
- Cognitieve vaardigheden
 - 2) kritisch denken

- analyseren van peer en media-invloed

Lesdoelstellingen

De leerlingen...

- denken na over de beweegredenen van de hoofdpersonages
- wisselen van gedachten over een fragment
- drukken hun eigen ideeën op een duidelijke wijze plastisch uit

Je hebt nodig

- vier grote posters, plakband, stiften, wasco's en oude tijdschriften
- Bijlage TRIP 24: *leerlingendocument* 'Tekstfragment NORMAAL'
- Bijlage TRIP 25: *leerlingendocument* 'Tekstfragment AFKOMST'
- Bijlage TRIP 26: *leerlingenmateriaal* 'Tekstfragment PLANTJE'
- Bijlage TRIP 27: *leerlingenmateriaal* 'Tekstfragment STOPPEN'
- plaats om posters verspreid op te hangen of neer te leggen en daar in groepjes rond te staan

Activiteit 1: Poster maken

Maak groepen van vier leerlingen. Je hebt ook vier delen van het toneel: norm-aal, afkomst, plantje en stoppen. Als er meer dan 16 leerlingen zijn, geef dan aan twee groepen dezelfde scène. Het is interessant om te zien hoe twee verschillende groepen eenzelfde gegeven uitwerken.

Elk groepje krijgt een scène uit het toneel. Laat de leerlingen eerst de scène nog eens (individueel) rustig doorlezen. Elk groepje krijgt een poster, stiften en/of wasco's. Verdeel de poster door middel van een lijn in een groot deel bovenaan en een klein deeltje (ongeveer 1/5) onderaan.

Vervolgens proberen de leerlingen **wat belangrijk is in hun scène** weer te geven op het bovenste deel van de poster. Het moet vooral getekend worden, niet uitgeschreven. Er mag wel graffiti of een paar losse woorden op staan. De leerlingen kunnen ook foto's uit tijdschriften scheuren en opkleven.

In het kleinere deel van de poster drukt elk groepje, weer met tekeningen en een minimum aan woorden, uit wat ze daar zelf van vindt. Het mag natuurlijk een waardeoordeel zijn, maar ook eigen ervaringen of associaties zijn goed.

Het bovenste deel drukt één kerngedachte uit, het onderste deel kunnen een paar losstaande ideeën naast elkaar zijn. Geef voldoende tijd en ruimte om er in de groep over te kunnen nadenken en van gedachten wisselen. Dat is een voorname procesdoelstelling van de hele activiteit.

Is de groep klaar, dan hangen de leerlingen hun poster ergens aan de muur. Zorg dat de resultaten niet te dicht bij elkaar hangen zodat de leerlingen ze kunnen bespreken zonder elkaar te storen. Je hangt de posters best in chronologische volgorde.

Activiteit 2: Posters bezoeken

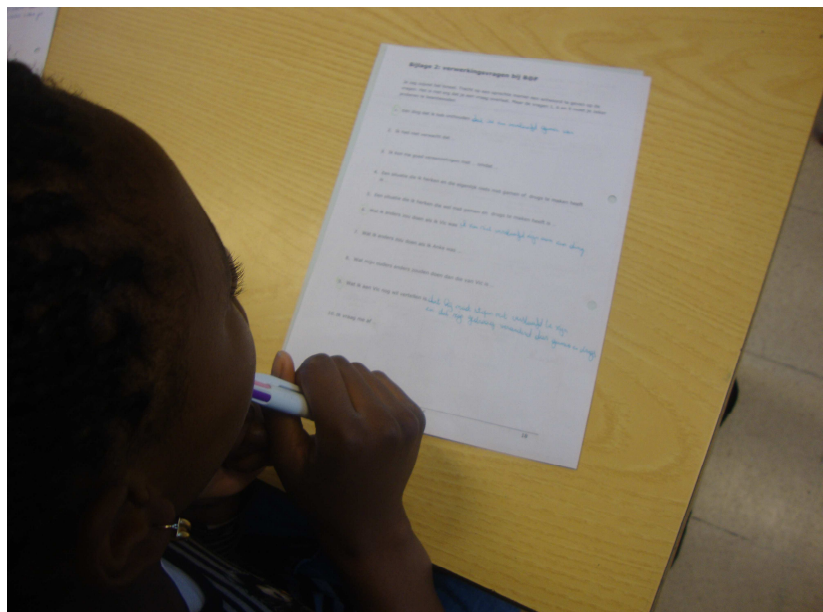
Roep de groepen van vier weer samen en stel nieuwe 'bezoekersgroepen' samen. Haal daarvoor telkens een leerling uit elke groep weg, zodat er in de bezoekersgroepen vertegenwoordigers van elke poster zitten. Je kunt dit doen door 'treintjes van vier' te vormen en de voorste leerlingen telkens een grote stap te laten zetten om zo een bezoekersgroep te vormen.

De bezoekersgroepen bekijken simultaan de posters in de 'expositie' en wisselen na een afgesproken tijd af. De deelnemer in de groep die mee heeft gewerkt aan de desbetreffende poster rapporteert aan de anderen waar het stukje over gaat, wat hen heeft aangesproken en wat ze onderaan hebben willen uitdrukken.

Deze manier van werken lijkt een beetje ingewikkeld, maar dat maakt het ook spannend. Het geeft de leerlingen een grotere verantwoordelijkheid in het rapporteren en verhoogt de luisterbereidheid.

Activiteit 3: Klassikale nabespreking

Hou op het einde van de activiteit 2 nog een korte klassikale nabespreking. Laat je leerlingen kort hun ervaringen vertellen over het maken van de opdracht en over de rondgang. Geef feedback waar nodig.

Les 10 Een videoboodschap maken

Over de les eerst dit

Hoewel de voorstelling een monoloog is, komen er zijdelings heel wat andere personages aan bod. Tijdens de voorstelling kijken de leerlingen de hele tijd door de bril van het hoofdpersonage. Deze activiteit daagt hen uit om een ander 'gezichtspunt' in te nemen.

Goed om weten

Voor deze les neem je misschien best nog eens contact op met de ICT-coördinator van je school. Vele scholen hebben een beleid i.v.m. sociale media en YouTube.

VOET

Uit de gemeenschappelijke stam - de leerlingen

- 1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in de praktijk
- 5 houden rekening met de situatie, opvattingen en emoties van anderen
- 10 engageren zich spontaan
- 12 zijn bekwaam om alternatieven af te wegen en een bewuste keuze te maken
- 13 kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken
- 17 toetsen de eigen mening over maatschappelijke gebeurtenissen en trends aan verschillende standpunten
- 25 stellen kwaliteitseisen aan hun eigen werk en aan dat van anderen

Uit context 1 – de leerlingen

- 8 schatten de risico's en gevolgen in bij het gebruik van genotsmiddelen en medicijnen en reageren assertief in aanbodsijde

Lifeskills

- Persoonlijke vaardigheden
 - 3) opbouwen van een positief zelfbeeld
 - opbouwen van eigenwaarde, zelfvertrouwen
- Interpersoonlijke vaardigheden
 - 1) interpersoonlijke communicatie
 - (non)verbale communicatie
 - actief luisteren
 - gevoelens uitdrukken, feedback geven en krijgen
 - 3) samenwerking en teamwerk
 - respect voor de inbreng en de stijl van de ander
 - inschatten van de eigen mogelijkheden en inbreng in de groep
 - 4) onderhandelen en weigeren
 - onderhandelings- en conflictmanagement
- Cognitieve vaardigheden

- 1) beslissingen nemen en problemen oplossen
 - informatieverzameling
 - mogelijke gevolgen inschatten voor zichzelf en de ander
- 2) kritisch denken
 - analyseren van peer en media-Invloed

Lesdoelstellingen

De leerlingen...

- bekijken de drugproblematiek vanuit verschillende standpunten
- denken na over gamen en druggebruik
- drukken zich uit door een video te maken

Je hebt nodig

- een gsm of fototoestel met videocamera voor elk groepje
- voor elk groepje een computer met internetverbinding
- kabletjes om de gsm op de computer aan te sluiten (of bluetooth op de computer zelf)

Lesverloop

Activiteit 1: Brainstorm

Verdeel de klas in groepjes van 4 leerlingen en wijs elk groepje een personage toe. Zijn er meer dan 16 leerlingen in de klas, geef dan hetzelfde personage aan meer dan één groep.

- Laura: de ex-vriendin van het hoofdpersoon, ze verbrak de relatie omdat ze vond dat hij te ver ging in zijn druggebruik.
- Johan: jeugdvriend van het hoofdpersoon, sterk gekant tegen het druggebruik.
- Lorenzo: 'nieuwe' vriend van het hoofdpersoon, gebruikt zelf vaak drugs en dealt.
- De moeder van het hoofdpersoon: heeft al een tijd geen contact meer met haar zoon, wist niet van zijn druggebruik.

Elke groep brainstormt over een videoboodschap van zijn personage aan het hoofdpersoon in de gevangenis. In de boodschap komt de visie van het personage op hetgeen gebeurd is aan bod. Bijvoorbeeld in het geval van Laura: stel dat zij niet dood is, maar na een overdosis in het ziekenhuis is opgenomen.

Elk groepje spreekt volgende zaken af:

- Wat hun personage ongeveer zal zeggen
- Wie welke rol op zich neemt: acteur, cameraman, regisseur.

Activiteit 2: Opname

Voor het geluid is het aan te raden om een zo groot mogelijke ruimte te voorzien of de leerlingen over verschillende locaties te verspreiden. Als het weer het toelaat, kunnen ze hun boodschap buiten opnemen.

De groepjes filmen de videoboodschap in één doorlopende opname. Als ze niet tevreden zijn met het resultaat, wissen ze de opname en beginnen opnieuw.

Activiteit 3: Uploaden naar YouTube

Verbind de gsm met de computer via het kabeltje of maak draadloos contact via bluetooth. Zet het filmpje over naar de computer. Hoe je dit doet hangt af van het type gsm en het besturingssysteem van de computer.

Om te kunnen uploaden hebben de leerlingen een YouTube account nodig. Als er een groepje is waar niemand een account heeft, kunnen ze die aanmaken op www.youtube.com via 'inloggen'. Klik verder rechts bovenaan op 'account maken' en volg de instructies.

Om de video op te laden, surf naar www.youtube.com en klik op de link 'Uploaden' naast het zoekvenster. Volg verder de instructies.

Stuur de link van het filmpje door naar unpluggeddesleutel@gmail.com. Daar verzamelen we de gemaakte filmpjes van de verschillende scholen.

Ben je van de technische kant van de zaak niet op de hoogte, laat de leerlingen elkaar dan helpen. Er zijn er ongetwijfeld een paar in de groep voor wie dit niet nieuw is. Je kunt ook raad vragen aan de ICT-medewerker.

Activiteit 4: Bekijken en becommentariëren van elkaars filmpjes

De verschillende groepen bekijken elkaars filmpjes. Als ze een account hebben en zich aanmelden, kunnen ze elkaars filmpjes becommentariëren. Ze kunnen de link naar hun filmpje ook doormailen aan andere klassen/groepen die de voorstelling gezien hebben.